

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NILSA WAHLA,
predstavljeni 10. septembra 2015¹

Zadeva C-350/14

**Florin Lazar
proti
Allianz SpA**

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo sodišče v Trstu (Tribunal civile di Trieste, Italija))

„Predhodno odločanje — Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah — Pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti — Uredba (ES) št. 864/2007 (Rim II) — Člen 4(1) — Pojmi ‚država, v kateri škoda nastane‘, ‚škoda‘ in ‚posredne posledice škodnega dejanja‘ — Družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči — Osebe, upravičene do nadomestila za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ki prebivajo v različnih državah“

1. Namen Uredbe (ES) št. 864/2007,² ki se uporablja od 11. januarja 2009, je ob zagotavljanju pravne varnosti in upoštevanju splošnih legitimnih interesov uskladiti kolizijska pravila na področju nepogodbenih obveznosti. Nasprotno pa ni namen te uredbe usklajevati materialno pravo držav članic Evropske unije na tem področju, kar lahko povzroča določene težave pri razlagi. Ko sodišče uporabi pojme, ki jih seveda poznajo vse države članice, vendar se njihov obseg in pomen v različnih pravnih redih lahko občutno razlikujeta, zlasti da bi določilo pravo, ki se uporablja za tožbe zaradi ugotovitve nepogodbene odgovornosti, se namreč lahko znajde pred občutljivo nalogo, ko v okviru istega spora zahtevke vložijo osebe, ki nimajo običajnega prebivališča v isti državi.

2. Tako je zlasti pri razlagi člena 4 navedene uredbe, v skladu s katerim, če stranke ne izrazijo svoje izbire, postane „kraj nastanka škode“ odločilno merilo za pravo, ki se uporablja za tožbo zaradi ugotovitve nepogodbene odgovornosti. Kaj vključuje ta škoda, če je pojasnjeno, da je treba v skladu s to določbo razlikovati med škodo in „dogodkom, ki jo je povzročil“? Ali je treba škodo, ki so jo utrpeli družinski člani žrtve prometne nesreče in ki je po nacionalnem pravu utrpljena *iure proprio*, šteti za „škodo“ v smislu člena 4(1) Uredbe Rim II ali za njeno „posredno posledico“?

¹ — Jezik izvirnika: francoščina.

² — Uredba Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II) (UL L 199, str. 40, v nadaljevanju: Uredba Rim II).

3. Ti vprašanji odražata pomembnost tega predloga za sprejetje predhodne odločbe, s katerim se prvič³ prosi za nekatera pojasnila glede pojmov iz te določbe. Ta predlog je bil vložen v okviru spora med F. Lazarjem, ki prebiva v Romuniji, in italijansko zavarovalnico Allianz SpA zaradi nadomestila za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo ta utrpel *iure proprio* zaradi smrti hčerke, romunske državljanke, ki je prebivala v Italiji in je v tej državi članici umrla zaradi prometne nesreče, ki jo je povzročilo neznano vozilo.

I – Pravni okvir

A – Pravo Unije

1. Uredba Rim II

4. V uvodni izjavi 7 Uredbe Rim II je navedeno:

„Vsebinsko področje uporabe in določbe te uredbe bi morale biti skladne z Uredbo (ES) št. 44/2001⁴] in instrumenti o pravu, ki se uporablja za pogodbene obveznosti.“

5. V uvodni izjavi 17 Uredbe Rim II je navedeno:

„Pravo, ki se uporablja, bi se moralo določiti na podlagi tega, kje je nastala škoda, ne glede na državo ali države, v katerih lahko pride do posrednih posledic. Zato bi morala biti v primerih telesne poškodbe ali materialne škode na premoženju država, v kateri je nastala škoda, tista država, v kateri je prišlo do telesne poškodbe ali kjer je nastala materialna škoda na premoženju.“

6. Člen 4 Uredbe Rim II, naslovljen „Splošno pravilo“, določa:

„1. Če v tej uredbi ni določeno drugače, je pravo, ki se uporablja za nepogodbeno obveznost, nastalo iz škodnega dejanja, pravo države, v kateri škoda nastane, ne glede na državo, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, in ne glede na državo ali države, v kateri so nastale posredne posledice.

2. Vendar kadar imata oseba, za katero se zatrjuje, da je odgovorna, in oseba, ki je utrpela škodo, ob nastanku škode običajno prebivališče v isti državi, se uporablja pravo te države.

3. Kadar je iz vseh okoliščin primera razvidno, da je škodno dejanje očitno v tesnejši zvezi z drugo državo kot z državo iz odstavkov 1 ali 2, se uporablja pravo te druge države. Očitno tesnejša zveza z drugo državo bi lahko temeljila zlasti na že obstoječih razmerjih med strankama, kot je na primer pogodba, ki je tesno povezana z obravnavanim škodnim dejanjem.“

7. Člen 15(c) in (f) Uredbe Rim II določa, da pravo, ki se na podlagi te uredbe uporablja za nepogodbene obveznosti, ureja zlasti „obstoj, naravo in oceno škode ali zahtevano odškodnino“ ter „osebe, upravičene do nadomestila za osebno utrpelo škodo“.

3 — Poudariti je treba, da ne le, da Sodišče do danes še ni imelo priložnosti izreči se o obsegu te določbe, ampak da, širše gledano, še ni vsebinsko razlagalo Uredbe Rim II. Sodišče se je namreč, razen sodbe Homawoo (C-412/10, EU:C:2011:747), ki se je nanašala na uporabo navedene uredbe *ratione temporis*, do zdaj nanjo samo sklicevalo (glej sodbi Football Dataco in drugi, C-173/11, EU:C:2012:642, in Kainz, C-45/13, EU:C:2014:7). Vendar je treba poudariti, da se za razlago člena 4 Uredbe Rim II prosi v okviru več zadev, ki trenutno potekajo pred Sodiščem (glej zlasti sklepne predloge M. Szpunarja v zadevi Prüller-Frey, C-240/14, EU:C:2015:325; združeni zadevi ERGO Insurance in drugi, C-359/14 in C-475/14, in zadevo Verein für Konsumenteninformation, C-191/15.).

4 — Uredba Sveta z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 4, str. 42, v nadaljevanju: Uredba Bruselj I).

2. Uredba Bruselj I

8. Člen 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, ki je v njenem oddelku 2 („Posebna pristojnost“) poglavja II, določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[...]

(3) v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek“.

B – Italijansko pravo

9. Kot je navedlo predložitveno sodišče, je kasacijsko sodišče (Corte suprema di cassazione) člena 2043 in 2059 italijanskega civilnega zakonika razlagalo tako, da imajo družinski člani umrle osebe *iure proprio* pravico do nadomestila za premoženjsko in nepremoženjsko škodo. Kar zadeva nepremoženjsko škodo, se lahko priznajo škoda za zdravje (zdravniško ugotovljena škoda), moralna škoda (notranja bolečina) in škoda za družinske odnose (občutna sprememba vsakdanjega življenja).

10. Prav tako po navedbah predložitvenega sodišča člen 283(1)(a) in (c) italijanskega zakonika o zasebnem zavarovanju določa, da jamstveni sklad za žrtve prometnih nesreč (Fondo di garanzia per le vittime della strada), če škodo povzroči neznano vozilo, povrne škodo, povzročeno v prometu, prek zavarovalnic, ki so določene na celotnem nacionalnem ozemlju.

II – Dejansko stanje v sporu o glavni stvari, vprašanja za predhodno odločanje in postopek pred Sodiščem

11. Predmet zadeve v glavni stvari je zahtevek za povrnitev premoženjske in nepremoženjske škode, domnevno utrpele *iure proprio*, ki ga je vložil oče, ki prebiva v Romuniji, romunske državljanke, ki je prebivala v Italiji in je v tej državi članici umrla zaradi prometne nesreče, ki se je zgodila 18. maja 2012 in jo je povzročilo neznano vozilo.

12. Tožba je bila vložena zoper zavarovalnico Allianz SpA kot družbo, ki jo je določil jamstveni sklad za žrtve prometnih nesreč, pooblaščen za povrnitev škode, ki jo v prometu povzročijo neznana vozila.

13. V postopku sta intervenirali tudi mati in babica žrtve, romunski državljanke, ki prebivata v Italiji, ki sta zahtevali nadomestilo za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, utrpelo *iure proprio*.

14. V teh okoliščinah se predložitveno sodišče sprašuje, katero pravo se uporablja za dejansko stanje v obravnavani zadevi in zlasti kako razlagati člen 4(1) Uredbe Rim II.

15. Sodišče v Trstu je z odločbo z dne 10. julija 2014 prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„Kako je treba razlagati člen 4(1) Uredbe št. 864/2007, ki določa, da je ‚pravo, ki se uporablja za nepogodbeno obveznost, nastalo iz škodnega dejanja, pravo države, v kateri škoda nastane‘? Zlasti:

1. kako je treba razlagati pojem ‚kraj, v katerem škoda nastane‘ v smislu člena 4(1) [Uredbe št. 864/2007] v zvezi z zahtevo po nadomestilu za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ki jo uveljavljajo svojci osebe, preminule za posledicami prometne nesreče v državi sodišča, če imajo ti svojci prebivališče v drugi državi članici Evropske unije in so tam utrpeli to škodo;
2. ali za namene uporabe člena 4(1) Uredbe št. 864/2007 premoženjska in nepremoženjska škoda, ki so jo v državi svojega prebivališča utrpeli svojci osebe, preminule v prometni nesreči v državi sodišča, pomeni ‚škodo‘ v smislu prvega dela člena 4(1) ali ‚posredne posledice‘ v skladu z drugim delom iste določbe?“

16. Pisna stališča so predložile intervenientki v postopku v glavni stvari, avstrijska in portugalska vlada ter Evropska komisija. F. Lazar ni predložil pisnih stališč.

III – Pravna analiza

17. Ta predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago osrednjega merila, določenega v Uredbi Rim II, v skladu s katerim se pravo, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, določi glede na kraj nastanka škode.

18. Mislim, da je treba, preden resnično preučim postavljena vprašanja, navesti nekaj uvodnih pojasnil v zvezi z sistematiko mehanizma, vzpostavljenega z Uredbo Rim II, za določitev prava, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti.

A – Uvodne ugotovitve v zvezi z sistematiko mehanizma, vzpostavljenega z Uredbo Rim II

19. Zaradi raznolikosti kolizijskih pravil, ki se uporabljajo na področju nepogodbenih obveznosti, je že dolgo⁵ potrebno poenotenje tega področja, da se zagotovi določena predvidljivost glede prava, ki se uporablja, in se sočasno odpravijo težave, ki jih povzroča izbiranje najugodnejšega sodišča (*forum shopping*).

20. Uredba Rim II, ki je rezultat kompromisa med potrebo, da se zagotovi določena raven pravne varnosti, tako da se z določitvijo nespremenljivih naveznih okoliščin zaščitijo upravičena pričakovanja strank, in željo, da se ohrani določena prilagodljivost, kadar uporaba teh okoliščin privede do rezultatov, ki so ocenjeni kot neprimerni, spada v okvir rešitev, ki so bile do sedaj sprejete v sodobnem mednarodnem zasebnem pravu.

21. Mehanizem za določitev prava, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, je mogoče shematično opisati na naslednji način.

5 — Glej v zvezi s tem prve poskuse poenotenja kolizijskih pravil na področju nepogodbenih obveznosti iz leta 1972 z osnutkom predloga konvencije Skupnosti o pravu, ki se uporablja za pogodbene in nepogodbene obveznosti (*Revue critique de droit international privé*, 1973, str. 209).

22. Uredba Rim II vsebuje določene nespremenljive navezne okoliščine. V zvezi s tem, če stranki nista izbrali prava, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (glej člen 14), so v tej uredbi na eni strani navedeni splošno pravilo (člen 4) in pet posebnih kolizijskih pravil na drugi (členi od 5 do 9⁶ uredbe).

23. V zvezi s splošnim pravilom, ki je v tej zadevi edino upošteveno, iz predloga uredbe o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, predstavljenega 22. julija 2003,⁷ izhaja, da je glavni cilj Uredbe Rim II ob prizadevanju za pravno varnost izboljšati predvidljivost rešitev.

24. Zato je pomembno, da je v nasprotju s tem, kar je bilo določeno v Konvenciji o uporabi prava v pogodbenih obligacijskih razmerjih, na voljo za podpis 19. junija 1980 v Rimu,⁸ v skladu s katero se je načeloma uporabilo pravo države, ki je najtesneje povezana z zadevnim položajem, v tej uredbi v njenem členu 4(1) jasno izražena odločitev za nespremenljivo navezno okoliščino, ki je kraj nastanka škode (*locus damni*).

25. Prav tako je treba poudariti, da Uredba Rim II v nasprotju z naveznima okoliščinama, ki ju na področju sodne pristojnosti priznavata Bruselska konvencija in Uredba Bruselj I, ki oškodovani osebi daje na izbiro pristojnost sodišča v kraju dogodka, ki je povzročil škodo, ali v kraju škode, priznava eno navezno okoliščino.

26. V zvezi s tem je iz pripravljalnih dokumentov za Uredbo Rim II razvidno, da sta Svet Evropske unije in Komisija predloge sprememb, ki jih je vložil Evropski parlament, da bi uvedel več prilagodljivosti,⁹ zavrnila, ker sta menila, da člen 4 hkrati zagotavlja „zahtevo po pravni varnosti in potrebo po pravičnem ravnanju v posameznih primerih“.

27. V Uredbi Rim II je, s tem ko je kot navezna okoliščina izbran *locus damni*, uporabljeno povsem klasično kolizijsko pravilo mednarodnega zasebnega prava, ki ima nedvomno več prednosti.

28. Prvič, to kolizijsko pravilo je v skladu s cilji, navedenimi v uvodni izjavi 16 Uredbe Rim II,¹⁰ in naj bi vzpostavilo pravično ravnotežje med interesi strank. Pravilo kraja nastanka škode je namreč nevtravno pravilo, ki ne daje prednosti ne povzročitelju škode ne žrtvi.

29. Čeprav je res, kot so poudarili nekateri avtorji,¹¹ da je lahko v določenih situacijah določitev prava, ki se uporablja, glede na kraj nastanka škode povsem slučajna in nepredvidljiva, kar navsezadnje ogroža cilj predvidljivosti rešitev, ki ga uredba zasleduje, pa ta težava nikakor ni nepremagljiva. Poudariti je namreč treba, da se namesto prava, ki se uporablja v kraju nastanka škode, vedno lahko uporabi pravo, ki se uporablja v kraju prebivališča, kadar imata žrtev in oseba, katere odgovornost se uveljavlja, običajno prebivališče v isti državi (člen 4(2) Uredbe Rim II), ali pravo druge države, če je iz vseh okoliščin primera razvidno, da je škodno dejanje v najtesnejši zvezi s to državo (tako imenovana določba „o izjemi“ iz člena 4(3) te uredbe). K temu se bom vrnil v nadaljevanju.

6 — Posebna pravila iz teh določb se nanašajo na „odgovornost za izdelke“, „nelojalno konkurenco in akte, ki omejujejo svobodno konkurenco“, „okoljsko škodo“, „kršitev pravic intelektualne lastnine“ in „protestno delovanje delavcev ali delodajalcev“.

7 — COM(2003) 427 final, točka 2.1 predloga.

8 — UL C 169, 8.7.2005, str. 10. Glej v zvezi s tem splošno pravilo za določitev prava, ki se uporablja za pogodbo, če stranki ne izbereta prava, iz člena 4 te konvencije.

9 — Glej zlasti Poročilo Odbora za pravne zadeve Parlamenta o predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti („Rim II“) (COM(2003) 0427 – C5-0338/2003 – 2003/0168(COD)), v katerem je bilo predlagano, naj se doda določba, ki se glasi: „[v] primeru telesnih poškodb, ki so posledica prometnih nezgod, pa morata sodišče, kjer teče postopek, in zavarovalnica odgovornega voznika v smislu direktive o zavarovanju avtomobilске odgovornosti glede vrste odškodninskega zahtevka in izračuna višine zahtevka uporabiti predpise, ki veljajo na kraju običajnega prebivališča posamezne žrtve, razen če bi bilo to nepravilno do žrtve“.

10 — V skladu s to uvodno izjavo „[e]notna pravila izboljšajo predvidljivost sodnih odločb in zagotovijo razumno ravnotežje med interesi osebe, za katero se zatrjuje, da nosi odgovornost, in osebe, ki je utrpela škodo [...]“.

11 — Glej na primer Boskovic, O., „Loi applicable aux obligations non contractuelles (matières civile et commerciale)“, *Répertoire de droit européen*, posodobljeno septembra 2010, točka 26.

30. Drugič, izbira *locus damni* je v skladu s sodobnim pristopom v pravu civilne odgovornosti, ki daje prednost konceptu tako imenovane „objektivne“ civilne odgovornosti, ki ima predvsem kompenzacijsko funkcijo. V skladu s tem pristopom je namen civilne odgovornosti predvsem nadomestiti škodo in ne toliko kaznovati ravnanje, ki je ocenjeno kot kaznivo. Iz tega sledi, da je večji poudarek na kraju nastanka škode kot na kraju dogodka, ki je škodo povzročil. Prav tako je bilo poudarjeno, da splošno pravilo iz člena 4(1) Uredbe Rim II, ki odpravlja pristojnost *lex loci delicti commissi*, omogoča zlasti rešitev zelo spornega vprašanja glede prava, ki se uporablja za tako imenovana „zapletena“ kazniva dejanja, za katera je značilna geografska ločitev kraja dogodka, ki je povzročil škodo, od kraja škode.

31. Kako pa je treba torej razumeti kraj nastanka škode? Prav to je vprašanje, postavljeno v tem predlogu za sprejetje predhodne odločbe.

B – Vprašanja za predhodno odločanje

32. Kot je navedlo predložitveno sodišče, ima določitev prava, ki se uporablja za dejstva v tem primeru, pomembne posledice. Obstaja namreč nedvomen interes, da se za zahtevek za povrnitev škode raje uporabi eno nacionalno pravo kot drugo. Natančneje, obstoj pravice do nadomestila za škodo, ki jo uveljavljajo družinski člani osebe, ki je umrla v nesreči, ki se obravnava v zadevi v glavni stvari, opredelitev te škode in njena popravljivost so precej odvisni od izbire materialnega prava, ki se uporablja.

33. Čeprav se v zvezi s tem zdi, da vsi nacionalni pravni redi družinskim članom umrle osebe priznavajo obstoj pravic do odškodnine, je treba navesti, da med zakonodajami držav članic obstajajo bistvene razlike v opredelitvi, naravi in obsegu škode, ki se lahko nadomesti osebam, upravičenim po osebi, ki je umrla v nesreči.

34. Nacionalne ureditve nepogodbene odgovornosti, ki odvisno od primera omogočajo nadomestilo za posredno utrpelo škodo ali pa zahtevajo neposredno oškodovanje pravno zaščitene interesa, se namreč očitno strukturno razlikujejo. Poleg tega so v različnih nacionalnih zakonodajah pravice do nadomestila za premoženjsko ali nepremoženjsko škodo, priznane družinskim članom umrle osebe, bodisi avtonomne pravice (*iure proprio*) bodisi dopolnilne pravice k pravicam umrle osebe.

35. Kot je navedel že generalni pravobranilec M. Darmon v sklepnih predlogih v zadevi Dumez France in Tracoba,¹² je narava posredne škode nedvomno eno najboljčutljivejših in najspornejših vprašanj prava odgovornosti, saj nekateri to škodo razumejo kot projekcijo škode, ki jo je utrpela prvotna žrtev, na posredno žrtev, medtem ko drugi nasprotno menijo, da gre za avtonomno škodo.¹³ Sicer pa naj se to vprašanje ne bi postavljalo v državah članicah, ki ne priznavajo pravice do prenesene škode in zato tudi ne poznajo pojma posredne škode.¹⁴

36. V zvezi s prometnimi nesrečami moram poleg tega poudariti, da bodo številne države članice¹⁵ kljub začetku veljavnosti Uredbe Rim II in v skladu s členom 28(1) te uredbe¹⁶ še naprej uporabljale Konvencijo o zakonu, ki velja za prometne nesreče, sklenjeno v Haagu 4. maja 1971,¹⁷ v kateri so kot pravilo za določitev prava, ki se uporablja, določeni pravilo *lex loci delicti commissi*, ne da bi zadevne

12 — C-220/88, EU:C:1989:595.

13 — *Ibidem*, točki 23 in 24.

14 — Za pregled nacionalnih predpisov, ki so veljali v času dejanskega stanja v tej zadevi, glej povzetek v točkah od 34 do 38 zgoraj navedenih sklepnih predlogov.

15 — Gre za Kraljevino Belgijo, Češko republiko, Kraljevino Španijo, Francosko republiko, Republiko Latvijo, Republiko Litvo, Veliko vojvodstvo Luksemburg, Kraljevino Nizozemsko, Republiko Avstrijo, Republiko Poljsko, Republiko Slovenijo in Slovaško republiko.

16 — V skladu s to določbo „[t]a uredba ne posega v uporabo mednarodnih konvencij, katerih pogodbenice so ena ali več držav članic v času sprejetja te uredbe in ki določajo kolizijska pravila za nepogodbene obveznosti“.

17 — Za ponazoritev uporabe te konvencije ne glede na začetek veljavnosti Uredbe Rim II glej sodbo Haasová (C-22/12, EU:C:2013:692, točka 36).

stranke lahko izbrale drugo pravo, ki določa navezne okoliščine, drugačne od tistih, ki so navedene v členu 4 Uredbe Rim II.¹⁸ Toliko o tem, kako zelo zapletena je lahko problematika, povezana z določitvijo prava, ki se uporablja v odškodninskih tožbah zaradi škode, povzročene v prometnih nesrečah.¹⁹

37. Če ostanemo pri zadevi v glavni stvari, je iz informacij, ki jih je posredovalo predložitveno sodišče, razvidno, da upošteveno italijansko pravo, to sta člena 2043 in 2059 italijanskega civilnega zakonika, kot ju razlaga kasacijsko sodišče, dodeljuje zelo široko nadomestilo za škodo, ki so jo utrpeli družinski člani osebe, ki je umrla v nesreči, in še zlasti osebe, ki je umrla v prometni nesreči. Na podlagi italijanskega prava naj bi bila škoda, ki je nastala zaradi smrti družinskega člana, škoda, ki jo je ta neposredno (*iure proprio*) utrpel. Zdi se, da iz tega sledi, da je obligacijsko razmerje, ki obstaja med družinskim članom umrle osebe in osebo, za katero je ugotovljeno, da je odgovorna za škodo (ali če ta oseba ni znana, organizacijo, odgovorno za odškodnino), neodvisno od razmerja, ki umrlo osebo povezuje z navedeno organizacijo.

38. Vendar je treba v obravnavanem primeru ugotoviti, da je merilo *kraja nastanka škode* iz splošnega pravila za določitev prava, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti, na podlagi člena 4(1) Uredbe Rim II, kljub navidezni preprostosti povzročilo težave pri razlagi.

39. V postopku v glavni stvari si v bistvu nasprotujeta dve razlagi.

40. V skladu s prvo razlago, ki jo zagovarja avstrijska vlada, premoženjska in nepremoženjska škoda, ki jo utrpijo družinski člani umrle osebe v drugi državi članici, ni nujno posredna posledica škodnega dejanja v smislu člena 4(1) Uredbe Rim II. Iz tega naj bi zlasti sledilo, da je treba zahtevo po nadomestilu za premoženjsko škodo, ki jo navajajo družinski člani osebe, ki je umrla zaradi prometne nesreče, ki se je zgodila v državi sodišča, ker temelji na drugačni obveznosti od tiste, ki povezuje nasprotno stranko in osebo, umrlo v nesreči, presoati na podlagi zakonodaje, ki velja v kraju, kjer je nastala škoda, ki so jo utrpeli ti družinski člani, to je v kraju njihovega običajnega prebivališča, razen če se v skladu s členom 4(3) Uredbe Rim II ne dokaže, da je iz vseh okoliščin primera razvidno, da obstajajo očitno tesnejše zveze z drugo državo.

41. V skladu z drugo razlago, ki jo podpirajo predvsem intervenientki v postopku v glavni stvari in Komisija, je treba škodo, ki so jo v državi svojega stalnega prebivališča utrpeli družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči, ki se je zgodila v državi sodišča, šteti za posredno posledico škode, ki jo je utrpela neposredna žrtev nesreče. Pojem „država, v kateri škoda nastane“ je treba razlagati tako, da pomeni kraj, kjer se je zgodil dogodek, ki je povzročil škodo, to je v zadevi v glavni stvari kraj prometne nesreče.

42. Kot je predlagala Komisija, je primerno, da se vprašanji, ki ju je postavilo predložitveno sodišče, obravnavata v obratnem vrstnem redu.

18 — V tem smislu je prvi senat francoskega Cour de cassation (Francija) v okviru zadeve, v kateri obstajajo določene podobnosti z zadevo v glavni stvari, nedavno odločil, da ima navedena konvencija prednost pred Uredbo Rim II (sodba Cour de cassation, 1ère chambre civile, z dne 30. aprila 2014, št. 13-11.932, ECLI:FR:CCASS:2014:C100428).

19 — Za pregled vprašanj, ki se odpirajo v zvezi s tem, glej zlasti Malatesta, A., „The Law Applicable to Traffic Accidents“, *The Unification of Choice of Law Rules on Torts and Other Non-Contractual Obligations in Europe*, 2006, str. 85–106; Kadner Graziano, T., *The Rome II Regulation and the Hague Conventions on Traffic Accidents and Product Liability – Interaction, Conflicts and Future Perspectives*, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, 26e jaarg. 2008, afl. 4, str. 425–429; von Hein, J., „Article 4 and Traffic Accidents“, *The Rome II Regulation on the law applicable to non-contractual obligations*, 2009, str. 153–173; Nagy, C. I., „The Rome II Regulation and Traffic Accidents: Uniform Conflict Rules with Some Room for Forum Shopping – How So?“, *Journal of Private International Law*, zv. 6, 2010, št. 1, str. 93–108, in Papettas, J., „Direct Actions Against Insurers of Intra-Community Cross Border Traffic Accidents: Rome II and the Motor Insurance Directives“, *Journal of private international law*, zv. 8, 2012, št. 2, str. od 297 do 321.

43. V drugem delu člena 4(1) Uredbe Rim II je namreč določeno, da kraj, kjer nastanejo posredne posledice škodnega dejanja, ni upošteven za določitev prava, ki se uporablja za nepogodbno obveznost. Zato je treba najprej odgovoriti na vprašanje, ali je treba člen 4(1) Uredbe Rim II razlagati tako, da je treba škodo, ki so jo družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči v državi sodišča, utrpeli v državi svojega prebivališča, opredeliti kot „škodo“ v smislu prvega dela te določbe ali kot „posredne posledice“ škodnega dejanja v smislu drugega dela te določbe.

44. Nato bo treba ob upoštevanju odgovora na to prvo vprašanje opredeliti pojem „država, v kateri škoda nastane“ v zvezi z zahtevkom za nadomestilo za premoženjsko in nepremoženjsko škodo, ki so jo utrpeli družinski člani osebe, ki je umrla v nesreči.

1. Prvi vidik (drugo vprašanje): opredelitev premoženjske in nepremoženjske škode, ki so jo družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči v državi sodišča, utrpeli v državi svojega prebivališča

45. Člen 4(1) Uredbe Rim II določa, da je pravo, ki se uporablja za nepogodbno obveznost, nastalo iz škodnega dejanja, pravo države, v kateri *škoda nastane*. Kot je razvidno iz izrecnih pojasnil v tej določbi, je treba kraj nastanka škode ločiti, prvič, od kraja, kjer se je zgodil *dogodek, ki je povzročil* zatrjevano škodo, in drugič, od kraja, kjer so nastale *posredne posledice* škodnega dejanja.

46. Menim, da je iz pripravljanih dokumentov in zlasti iz poročila k predlogu Uredbe Rim II jasno razvidno, da je temeljno pravilo v tej določbi kraj, kjer je nastala *neposredna škoda* ali obstaja tveganje zanj.²⁰

47. V tem poročilu je prav v zvezi s primerom prometne nesreče navedeno tudi, da je „kraj neposredne škode [...] kraj trka, ne glede na morebitno finančno ali nepremoženjsko škodo, ki nastane v drugi državi“.²¹

48. Iz tega poročila je razvidno še, da se je Komisija izrecno sklicevala na sodno prakso Sodišča v zvezi z razlago člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije,²² ki tako kot določba, povzeta v členu 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, razlikuje med *neposredno* in *posredno škodo*.

49. To izrecno sklicevanje na Uredbo Bruselj I je v obrazložitvi Uredbe Rim II, v kateri je v uvodni izjavi 7 navedeno, da morajo biti vsebinsko področje uporabe in določbe obeh uredb skladni.

50. Kljub temu moram opozoriti, kot je Sodišče večkrat presodilo,²³ da pravilo posebne pristojnosti iz člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije temelji na obstoju posebno tesne zveze med postopkom in sodišči, ki niso sodišča kraja prebivališča tožene stranke, njegov končni namen pa sta učinkovito izvajanje sodne oblasti in načelo ekonomičnosti postopka. V tem smislu je torej lahko bilo poudarjeno, da centralizacija zastavljenih vprašanj pri samo enem sodišču izhaja zlasti iz objektivne potrebe s stališča dokazovanja ali procesne ekonomije.²⁴

20 — Glej COM(2003) 427 final z dne 22. julija 2003, str. 12.

21 — *Idem*.

22 — Konvencija o pristojnosti in izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, podpisana v Bruslju dne 27. septembra 1968 (UL 1972, L 299, str. 32), kakor je bila spremenjena s poznejšimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji (v nadaljevanju: Bruseljska konvencija).

23 — Glej sodbe Bier, imenovana „Mines de potasse d'Alsace“ (C-21/76, EU:C:1976:166, točka 11), Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, točka 10 in naslednje) in Shevill in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61, točka 19 in naslednje).

24 — Glej v tem smislu sodbo Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364, točka 18).

51. Ta zahteva, ki je nedvomno pomembna pri določitvi pristojnega sodišča, pa ni nujno enako pomembna, ko gre za določitev prava, ki se uporablja. Tako je Sodišče vztrajalo, da je treba preprečiti, da bi bilo za isto pravno razmerje pristojnih več sodišč, in da je sodišče kraja, kjer je prišlo do škodnega dogodka, običajno najprimernejše za odločanje, predvsem zaradi bližine predmeta spora in lažje izvedbe dokazov.²⁵

52. Vendar menim, da je treba, čeprav se cilji vsakega od teh pravnih aktov nekoliko razhajajo, pojme iz Uredbe Rim II, kolikor je mogoče, razumeti tako, da se upoštevajo razlage, podane v okviru Bruseljske konvencije ali Uredbe Bruselj I. Pri razlagi teh pojmov je namreč treba narediti določene vzporednice, ker je cilj vseh pravnih instrumentov predvidljivost izbranih rešitev.

53. Kaj se lahko naučimo iz sodne prakse v zvezi z razlago člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije in Uredbe Bruselj I?

54. Pozornost je treba nameniti več zadevam.

55. V zvezi z zadevo, v kateri je bila izrečena sodba *Dumez France in Tracoba*,²⁶ je treba spomniti, da se je Sodišče moralo izreči o pojmu „kraj, kjer je škoda nastala“, v okviru tožbe, ki sta jo francoski družbi vložili v Franciji zoper banke s sedežem v Nemčiji zaradi nadomestila za finančno škodo, ki naj bi jo utrpeli zaradi stečaja nekaterih svojih hčerinskih družb s sedežem v Nemčiji, ki naj bi ga te banke povzročile z odpovedjo posojil, odobrenih tem hčerinskim družbam za izvedbo nepremičninskega programa.

56. Sodišče, ki se je moralo izreči o naravi zatrjevanе škode, je menilo, da je škoda, ki sta jo navajali matični družbi, le posredna posledica finančnih izgub, ki so jih hčerinske družbe najprej utrpeli zaradi odpovedi posojil in posledično odpovedi del. V zvezi s tem je Sodišče ugotovilo, da je „v primeru, kot se obravnava v zadevi v glavni stvari, zatrjevana škoda le posredna posledica škode, ki so jo prvotno utrpeli druge pravne osebe, ki so bile neposredne žrtve škode, ki je nastala drugje, kot je posredna žrtev nato utrpela škodo“. ²⁷

57. Nato je Sodišče preučilo, ali pojem „kraj, kjer je škoda nastala“ v smislu sodbe *Bier*, imenovane „*Mines de potasse d’Alsace*“ (21/76, EU:C:1976:166), pomeni kraj, kjer posredne žrtve škode utrpijo posledično premoženjsko škodo, in razsodilo, da ta pojem v skladu s to sodbo sicer lahko pomeni kraj, kjer je škoda nastala, vendar slednjega pojma ni mogoče razumeti drugače kot kraj, kjer je storjeno dejanje, na katerem temelji škodna, deliktna ali kvazideliktna odgovornost, povzročilo oškodovancu neposredno škodo.²⁸ V teh okoliščinah je Sodišče pojasnilo, da ima kraj, kjer je nastala prvotna škoda, praviloma tesno zvezo z drugimi konstitutivnimi elementi odgovornosti, medtem ko to večinoma ne velja za stalno prebivališče posredne žrtve.²⁹

58. Ta pristop je bil nato potrjen s sodbo *Marinari*,³⁰ v kateri se je Komisija izrecno sklicevala na svoj predlog uredbe z dne 22. julija 2003³¹ in ki se je nanašala na vprašanje, ali pojem „kraj, kjer je škoda nastala“ označuje samo kraj, kjer je nastala telesna poškodba ali materialna škoda, ali označuje tudi kraj, kjer je eventualno v drugih državah nastala vsa premoženjska škoda.

25 — Glej zlasti sodbo *DFDS Torline* (C-18/02, EU:C:2004:74, točka 27 in navedena sodna praksa).

26 — C-220/88, EU:C:1990:8.

27 — Sodba *Dumez France in Tracoba* (C-220/88, EU:C:1990:8, točki 13 in 14).

28 — Sodba *Dumez France in Tracoba* (C-220/88, EU:C:1990:8, točka 20).

29 — Sodba *Dumez France in Tracoba* (C-220/88, EU:C:1990:8, točka 21).

30 — Sodba *Marinari* (C-364/93, EU:C:1995:289).

31 — Glej str. 12 navedenega predloga.

59. Sodišče je ponovno menilo, da je sicer priznано, da se pojem „kraj, kjer je nastal škodni dogodek“, v smislu člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije lahko nanaša na kraj, kjer je škoda nastala, in na kraj dogodka, ki je vzrok za škodo, vendar tega pojma ni mogoče široko razlagati tako, da obsega vsak kraj, kjer se lahko občutijo škodljive posledice dogodka, ki je povzročil škodo, ki je dejansko nastala na drugem kraju. Zato tega pojma ni mogoče razlagati tako, da vključuje kraj, za katerega žrtev trdi, da je v njem utrpela premoženjsko škodo zaradi prvotne škode, ki je nastala in jo je utrpela v drugi državi pogodbenici.³²

60. Sodišče je v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Shevill in drugi (C-68/93, EU:C:1995:61) in v kateri mu je bilo predlagano, naj razloži pojem „kraj, kjer je nastal škodni dogodek“ zaradi določitve sodišč, pristojnih za odločanje o odškodninski tožbi zaradi škode, povzročene z objavo žaljivega članka v več državah članicah, opozorilo, da ugotovitve iz sodb Bier, imenovane „Mines de potasse d'Alsace“, in Dumez France in Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8) v zvezi s premoženjsko škodo veljajo tudi za primere nepremoženjske škode.

61. Zanimivo je, da je Sodišče v zvezi s škodo, ki nastane v krajih, kjer je članek objavljen, ugotovilo, da je treba člen 5, točka 3, Bruseljske konvencije razlagati tako, da lahko žrtev zoper urednika vloži odškodninsko tožbo bodisi pred sodišči države pogodbenice, v kateri ima urednik objavljene obrekljive vsebine sedež, ki lahko odredijo povračilo celotne škode, nastale z obrekovanjem, bodisi pred sodišči vsake države pogodbenice, v kateri je bila vsebina objavljena in se žrtev sklicuje na napad na njen ugled, ki lahko odredijo zgolj povračilo škode, storjene v državi sodišča, ki odloča. V takih okoliščinah je dejansko mogoče meniti, da ne obstaja ena, ampak več prvotnih škod.

62. V zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364), je bilo treba ugotoviti, ali pojem „kraj, kjer je nastal škodni dogodek“ lahko pomeni kraj prebivališča žrtve, v katerem naj bi bil „center njenega premoženja“, tako da bi ta lahko pred pristojnim sodiščem vložila odškodninsko tožbo. To vprašanje se je postavljalo v posebnem okviru odškodninske tožbe zaradi finančnega oškodovanja, ki ga je posameznik utrpel po opravljenih borznih naložbah delov svojega premoženja, ki jih je predhodno opravil v državi pogodbenici, kjer nima prebivališča.

63. Sodišče je menilo, da je treba na to vprašanje odgovoriti nikalno.

64. Sodišče je namreč spomnilo na ugotovitve iz sodbe Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289) in razsodilo, da izraza „kraj, kjer je nastal škodni dogodek“ ni mogoče široko razlagati tako, da obsega vsak kraj, kjer se lahko občutijo škodljive posledice dogodka, ki se je zgodil na drugem kraju.³³ Sodišče je v podporo tej ugotovitvi pojasnilo, da bi taka razlaga povzročila, da bi bila določitev pristojnega sodišča odvisna od negotovih okoliščin, kot so kraj, kjer je „center premoženja“ oškodovanca, in bi bila torej v nasprotju s krepitvijo pravne varnosti oseb, ki so nastanjene v Uniji.³⁴

65. Nazadnje, Sodišče je nedavno, ko je odločalo o razlagi člena 5, točka 3, Uredbe Bruselj I, v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475), v zvezi s sporom med podjetjem, ki proizvaja gnojila, in podjetjem, ki dobavlja surovine za izdelavo tega gnojila, zaradi dobave kontaminiranega proizvoda, odločilo, da izraz „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ pomeni kraj, v katerem je nastala prvotna škoda zaradi običajne uporabe proizvoda, za katero je namenjen.

32 — Sodba Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, točki 14 in 15).

33 — Sodba Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:36, točka 19).

34 — Sodba Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:36, točka 20).

66. Zato menim, da je sodna praksa v zvezi z razlago člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije in Uredbe Bruselj I povsem upoštevana. To velja še toliko bolj, ker je, kot sta Komisija in portugalska vlada zelo upravičeno poudarili, pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ (iz člena 5, točka 3, Bruseljske konvencije in Uredbe Bruselj I), ki pomeni ne le kraj dogodka, ki je vzrok za škodo, ampak tudi kraj nastanka škode, širši od pojma „država, v kateri škoda nastane“ (iz člena 4(1) Uredbe Rim II).

67. Iz te sodne prakse izhaja, da je treba škodo, ki so jo v državi svojega stalnega prebivališča utrpeli družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči, ki se je zgodila v državi sodišča, opredeliti kot „posredno posledico“ škode, ki jo je prvotno utrpela neposredna žrtev nesreče.

68. Še več, kot sem navedel, je razvidno, da se razlikovanje med dogodkom, ki je povzročil škodo, in samo škodo, bolj ujema z željo, da ima prednost objektivni pristop k odgovornosti, kot z željo, da se razširi narava škode, na katero se nanaša ta določba.

69. Nazadnje je treba navesti, da je v uvodni izjavi 17 Uredbe Rim II pojasnjeno, da „bi morala biti v primerih telesne poškodbe ali materialne škode na premoženju država, v kateri je nastala škoda, tista država, v kateri je prišlo do telesne poškodbe ali kjer je nastala materialna škoda na premoženju“.

70. Zato se zdi, da je za določitev prava, ki se uporablja za odškodninsko tožbo, upošteven samo kraj, kjer nastane neposredna škoda, ne glede na to, kako sta v nacionalnih zakonodajah opredeljeni narava in nadomestljivost navedene škode.

71. Na koncu torej dajem jasno prednost pristopu, ki ga v zvezi s tem predlaga Komisija, in to iz več razlogov.

72. Prvič, pojem „država, v kateri škoda nastane“ je treba, razen ob neupoštevanju poenotenja, ki ga uvaja Uredba Rim II, razlagati objektivno in avtonomno.

73. Kot sem navedel, se zakonodaje držav članic občutno razlikujejo glede narave in obsega škode, ki jo utrpijo družinski člani. Če bi morali meniti, da se škoda iz člena 4(1) Uredbe Rim II poleg škode, ki jo je neposredno utrpela umrla oseba, v resnici nanaša na vso škodo, za katero se šteje, da so jo *iure proprio* utrpeli osebe, upravičene po navedeni osebi, bi obstajala nevarnost, da bi se dogodek, ki ga je treba sodno ugotoviti, razdelil na več razmerij, za katera bi glede na običajno prebivališče zadevne osebe veljale različne zakonodaje. Lahko pa bi menili, da je zakonodajalec s tem, ko je omejil navezne okoliščine, ki se upoštevajo na podlagi splošnega pravila iz člena 4(1) Uredbe Rim II (glej točki 25 in 26 teh sklepnih predlogov), želel omejiti tudi število zakonodaj, ki se lahko uporabijo za vsako situacijo.

74. V teh okoliščinah ima razlaga, da zapisano splošno pravilo, v skladu s katerim se izraz „država, v kateri škoda nastane“ iz člena 4(1) Uredbe Rim II razume kot kraj neposredne škode – v tem primeru kraj nesreče s smrtnim izidom – to prednost, da je preprosta in objektivna, kadar zatrjevana škoda v resnici izvira iz istega vira. Kot je predložitveno sodišče navedlo, uporaba zakonodaje, ki velja v kraju nesreče, preprečuje zlasti to, da bi se lahko dogodek, ki je predmet sodne presoje, razstavil na različne dele, za katere bi glede na zakonodajo, ki velja v kraju prebivališča opredeljenih žrtev, veljale različne zakonodaje.

75. Drugič, menim, da je ta presoja popolnoma v skladu s predvidljivostjo, ki jo želi doseči Uredba Rim II. V večini primerov lahko namreč oseba, katere odgovornost se uveljavlja, predvidi posledice svojega ravnanja ali ravnanja oseb, za katere mora odgovarjati, v drugih državah. Prav tako je žrtev praviloma seznanjena z zakonskim okvirom, v katerem se je izpostavila ali je izpostavila svoje premoženje. Drugače povedano, tako oseba, katere odgovornost se uveljavlja, kot žrtev sta bili seznanjeni in sta zlasti na področju zavarovanja sprejeli ukrepe, ki so potrebni, glede na zakonodajo, ki

se uporablja v državi ali državah, v katerih lahko nastane škoda.³⁵

76. Tretjič, za splošno pravilo iz Uredbe Rim II za določitev prava, ki se uporablja, je v nasprotju z drugimi pravili³⁶ značilna nevtralnost. Če pogledamo primer premoženjske škode, ki jo uveljavljajo osebe, upravičene po osebi, ki je umrla v prometni nesreči, bi lahko menili, da bi bila nevtralnost zakonodaje ogrožena, če bi bila ta škoda vedno v kraju prebivališča žrtve.

77. Četrtrič, menim, da je taka razlaga v skladu tudi z drugo idejo, ki je v ozadju navezovanja na mednarodno zasebno pravo, to je z idejo bližine, katere namen je, da se položaj, kolikor je mogoče, poveže z zakonodajo države, s katero je v najtesnejši zvezi. Če je namreč kraj nesreče nedvomno v tesni zvezi z drugimi konstitutivnimi elementi odgovornosti, pa to ne velja nujno za stalno prebivališče posredne žrtve.³⁷

78. Če pogledamo primer zadeve v glavni stvari, je treba ugotoviti, da je bilo tožbo zoper zavarovalnico Allianz kot družbo, ki jo je določil jamstveni sklad za žrtve prometnih nesreč, mogoče vložiti prav na podlagi italijanskega prava, ker vozilo, ki je odgovorno za nesrečo s smrtnim izidom, ni znano.³⁸

79. Nazadnje je treba poudariti, da Uredba Rim II vzpostavlja korekcijske mehanizme, s katerimi se je na več načinov mogoče izogniti očitni togosti pravila kraja nastanka škode.

80. Najprej se *lex locus damni* ne sme uporabljati v primerih, v katerih odgovorna oseba in žrtev običajno prebivata v isti državi. Ob tej predpostavki se uporablja pravo te države. Ta izjema, katere namen je dati prednost pravu države, s katero je zadevna situacija najbolj povezana, preprečuje položaje povsem slučajnih naveznih okoliščin in je na primer zelo koristna v primerih prometnih nesreč. To predpostavko lahko ponazorimo s primerom trka dveh vozil, ki sta registrirani v Nemčiji in katerih voznika prebivata v Nemčiji, ki sta trčili na Danskem med rednim dnevnim prevozom blaga. V tem primeru ni treba uporabiti *lex locus damni*, ampak se uporabi nemška zakonodaja.

81. Nato v skladu s členom 4(3) Uredbe Rim II ni treba uporabiti pravila iz člena 4(1) te uredbe, če njegova uporaba vodi v nerazumne rešitve, ampak se uporabi pravo države, s katero je zadevna situacija očitno v najtesnejši zvezi. Ta določba o odstopanju omogoča, da se na primer v primerih, v katerih odgovorna oseba in oškodovanec nimata običajnega prebivališča v isti državi, uporabi pravo države, ki velja za težišče sporne situacije.³⁹ Taka določba bi zato morala biti koristna v primerih, v katerih je bilo na primer ugotovljeno, da v nasprotju z dejanskim stanjem v zadevi v glavni stvari prebivališče neposredne žrtve nesreče, prebivališče domnevno odgovorne osebe ali katera koli druga okoliščina, povezana s to nesrečo, niso povezani z državo, v kateri se je zgodila omenjena nesreča, in se precej bolj navezujejo na drugo državo.

82. Nazadnje, čeprav bi lahko menili, da je lahko *lex loci damni* v nekaterih okoliščinah manj ugoden, kadar bolj ali manj neposredne žrtve običajno ne prebivajo v državi, v kateri se je zgodila nesreča, uvodna izjava 33 Uredbe Rim II poziva sodišče, pri katerem je vložena tožba, naj pri določitvi škode v primeru telesnih poškodb upošteva „vse relevantne dejanske okoliščine posamezne žrtve, kar bi naj vključevalo zlasti dejanske izgube in stroške poznejše pomoči in zdravniške oskrbe“. Sodišče je torej pozvano, naj kolikor je mogoče, zlasti pri oceni škode, ki so jo utrpele osebe, ki ne prebivajo v državi kraja nesreče s smrtnim izidom, upošteva razlike v življenjskem standardu in stroške, ki so dejansko nastali ali so jih imele navedene žrtve v državi stalnega prebivališča.

35 — Glej Calliess, G.-P., *Rome Regulations: Commentary on the European Rules of the Conflict of Laws*, 2. izdaja, Wolters Kluwer, 2015, str. 498.

36 — Glej zlasti člena 6 (v zvezi s konkurenco) in 7 (v zvezi z okoljsko škodo) Uredbe Rim II.

37 — Glej po analogiji sodbo Dumez France in Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8, točka 21).

38 — Iz predložitvene odločbe je razvidno, da člen 283(1)(a) in (c) italijanskega zakonika o zasebnem zavarovanju določa, da če škodo povzroči neznano vozilo, jamstveni sklad za žrtve prometnih nesreč povrne škodo, povzročeno v prometu, prek zavarovalnic, ki so določene na celotnem nacionalnem ozemlju.

39 — Glej zgoraj navedeno poročilo k predlogu Uredbe Rim II, točka 13.

2. Drugi vidik: pojem „država, v kateri škoda nastane“

83. Kot je razvidno iz odgovora na drugo vprašanje, je škoda, ki jo utrpijo družinski člani žrtve nesreče, posredna posledica te nesreče, zato kraj, kjer škoda nastane, nikakor ni upošteven za določitev prava, ki se uporablja. Pojem kraja, kjer škoda nastane, je namreč treba v okviru usmeritve, določene s sodno prakso v zvezi z Bruseljsko konvencijo in Uredbo Bruselj I, razumeti kot kraj, kjer se je zgodil dogodek, v tem primeru prometna nesreča, ki je tistemu, ki je njegova neposredna žrtev, povzročil neposredno škodo.

84. Vsekakor menim, da je treba pojem „država, v kateri škoda nastane“ v posebnih okoliščinah obravnavanega primera razumeti kot kraj prometne nesreče. Tega pojma ni mogoče razumeti tako, da vključuje kraje druge škode, ki so jo zaradi te nesreče utrpeli neposredna žrtev nesreče bodisi tretje osebe, ki so sorodniki navedene žrtve. V teh okoliščinah ni pomembno, ali je zatrjevana škoda premoženjska ali nepremoženjska.

IV – Predlog

85. Ob upoštevanju vseh navedenih ugotovitev predlagam, naj se na vprašanji za predhodno odločanje, ki ju je predložilo sodišče v Trstu, odgovori:

Člen 4(1) Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II), je treba razlagati tako, da je treba škodo, ki so jo družinski člani osebe, ki je umrla v prometni nesreči v državi sodišča, utrpeli v državi svojega prebivališča, opredeliti kot „posredne posledice“ v smislu te določbe. Zato je treba pojem „država, v kateri škoda nastane“ iz te določbe, če gre za prometno nesrečo, razlagati tako, da pomeni kraj, kjer je dogodek, ki je povzročil škodo, to je prometno nesrečo, tistemu, ki je njegova neposredna žrtev, povzročil neposredno škodo.